

Tütün ihracatımızı geliştirme tedbirleri

« Türk Tütünü » menşe işaretini ve « Ay - Yıldız » alâmetini. yabancı piyasalarda Türk Tütünlerine inhisar ettirmeliyiz.

YAZAN :

Dr. REFLİ - ŞÜKRÜ SUVLA

Istanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Profesörlerinden

Tütün, Türkiyenin en ehemmiyetli ihracat maddesidir. Bu hususu belirlemek için son senelerdeki ihracat istatistiklerini gözden geçirmek kâfidir.

Seneler	Genel ihracat (1000 T. L.)	Yaprak tütün ihracatı (1000 T. L.)	Yaprak tütün ihracatının genel ihracat içinde o/o payı
1931	127.275	28.752	% 22,6
1932	101.301	26.940	% 26,5
1933	96.162	21.086	% 21,8
1934	92.149	12.729	% 13,8
1935	95.861	18.676	% 19,5
1936	117.733	24.265	% 20,6
1937	137.984	43.895	% 31,8
1938	144.947	39.280	% 27,1
1939	127.389	38.799	% 30,4
1940	111.446	24.223	% 21,7
1941	123.081	30.686	% 24,9
1942	165.034	49.812	% 30,2
1931-1942 ortalama oranı			% 24,2

1931-1942 senelerinde tütünün genel ihracatımızın ortalama dörtte birini temin ettiğini görüyoruz.

Tütün, beynelmîlel iş bölümünde, Türkiyenin uhdesinde tekarrür eden belli başlı bir istihsal şubesidir. İklim ve toprak

şartlarımızla Türk çiftçisinin bilgisi ve asırlar süren emekle elde ettiği ihtisas memleketimizde yüksek kaliteli tütün istihsalini sağlamıştır. Tütün istihlâki bütün dünyada gittikçe artmaktadır. Bu artış nüfus artış miktarının çok üstündedir. Cihan piyasasında sağlam sürümü bulunan bu millî mahsulümüzün keyfiyet ve kemmiyetini çoğaltmak ve ihracat imkânlarını genişletmek millî iktisat siyasetimizin esaslı hedeflerinden birini teşkil etmektedir.

Dünya tütün istihsalinde Türk tütünlerinin miktarı ancak % 2 - 2,5 kadardır. Fakat büyük müstahsil memleketlerin çoğu tütünlerini bizzat istihlâk ederler. Beynelmilef tütün ticaretinde Türk tütünleri hem miktar hem de kıymet bakımından mühim bir rol oynamaktadır. Aşağıdaki istatistiklerin tetkiki bu cihetleri kolayca aydınlatılabilir.

Dünya tütün durumu (1938)

Memleketler	İstihsal 1000 Ton	İhracat	
		1000 Ton	Milyon Türk Lirası
Hindistan	650	27	?
U. S. A.	600	222	214
Rusya	180	—	—
Brezilya	100	27	3,5
Japonya	90	7	?
Türkiye	60	42	40
Yunanistan	60	49	55
Felemenk Hind.	55	24	21
İtalya	45	—	—
Bulgaristan	40	34	36
Kanada	30	—	—
Küba	30	13	?

Büyük bir müstahsil olan Çinin elde ettiği mahsul hakkında resmî istatistik mevcut değildir. Ancak bu memleketin 1938 de 15.000 tönük ihracatta bulunduğu ve bu suretle mühim ihracatçılar meyanına girdiği bellidir.

Türk tütünleri cihan piyasasında bilhassa harman için aranılmaktadır. Mühim tütün müşterilerimizden İngiltereyi ve Mısır, 1914 Umumî Harbi ve bu harbin doğurduğu neticeler yüzünden kaybetmiştik. 1939 Cihan Harbi bu mühim piyasaları

tütünlerimize tekrar açmıştır (1). 1942 senesi istatistiklerine nazaran tütün ihraç ettiğimiz memleketler ve her birine yaptığımız ihracat, miktar ve kıymet itibarıyla şöyle gösterilebilir:

Türkiye yaprak tütün ihracatı
(1942)

Mahreç memleketler	Miktar (Ton)	Kıymet (1000 T. L.)
Almanya	15.893	15.360
Belçika	86	70
Bulgaristan	94	92
Çekoslovakya	552	598
Danimarka	205	169
Finlândia	886	916
Fransa	734	488
Hollanda	343	435
İngiltere	3.160	3.687
İsveç	325	406
İtalya	225	220
Macaristan	650	1.128
Malta	59	104
Filistin	27	75
İrak	79	112
Suriye	363	184
Mısır	5.513	7.302
Amerika B. D.	13.610	18.149
Kanada	44	76

Yukardaki istatistiğin tetkikinden anlaşılacağı gibi son senelerde belli başlı müşterilerimiz: Almanya, Amerika B, D., Mısır, İngiltere, Finlândia ile Orta ve Şimal Avrupa memleketleridir.

Tütün alanında siyasetimiz eldeki mahreçleri muhafaza edip genişletmek ve yeni mahreçler aramak ve sağlamaktır. Harb içinde tütünlerimizin satışı, yani sürüm piyasalarımızın muhafazası için büyük külfetlere katlanmak zorunda değiliz.

(1) Tütünlerimizin iç ve dış pazar şartlarını, Samsun'da 20 Eylül 1943 de Üniversite Haftası içinde «Dünyada ve Türkiyede tütün meselesi» adı altında verdiğimiz konferansta etraflı bir şekilde incelemiş bulunuyoruz. Bu etüd Üniversite tarafından bastırılmakta bulunan «Samsun Üniversite Haftası» adlı eserde intişar edecektir.

Harp şartları dolayısıyla müşterilerimiz kaliteye ve fiyatlara fazla ehemmiyet vermeden ithalâta devam etmek zaruretinde bulunuyorlar. Fakat harp sona erince bütün ihracatımızda bazı zorluklarla karşılaşacağımız muhakkaktır. Bugün serbestçe satış yaptığımız piyasalarda sulhtan sonra rakiplerimizle tekrar mücadeleye girişmek mecburiyetinde kalacağız. Harp içi ve bilhassa harp sonu bütün meselelerimizle çok yakından alâkadar olan Hükümetimiz, Gümrük ve inhisarlar Vekâleti elile 18 Birinci Teşrin 1943 de İzmirde bir «Tütün Kongresi» toplamıştır. Bizim de iştirak ettiğimiz bu Kongrede, bütün mahreçlerimizin genişletilmesi ve bunlara yenilerinin katılması mescesî de görüşülmüştür.

Satışlarımızı çoğaltmak ve kendimize yeni mahreçler bulmak için cihan bütün piyasasında rakiblerimizle daha müsait şartlar içinde mücadele etmemiz muvaffakiyet imkânlarını pek tabîi olarak çoğaltacaktır. Bahsettiğimiz müsait şartlardan biri de kanaatimizce «Türk Tütünü» adını yabancı memleketlerde yalnız Türkiyeden ihraç olunan tütünlerle maletmektir. Bundan başka «Ay-Yıldız» dan mürekkep millî alâmetimizin de yabancı piyasalarda yine yalnız Türkiyeden ihraç olunan tütünlerle imal edilmiş sigaraların ambalajında kullanılmasını temin etmeliyiz.

Tütünlerimizin nefaseti bütün dünyada bütün müstehliklerini Türk tütünü aramağa sevketmektedir. Bu ciheti göz önünde bulunduran yabancı memleketlerdeki bir çok sigara fabrikaları imâl ettikleri sigaralara bazan bir nebze hakikî Türk tütünü katmadan pervasızca «Türk tütünüden yapılmıştır» ibâresini koymaktadırlar. Türkiyeyi temsil eden «Ay-Yıldız» alâmeti de bir çok firmalar tarafından aynı tarzda sui istîmal edilmektedir. Bu suretle rakiplerimiz olan yabancı tütünler «Türk tütünü» adı veya işareti altında müstehlike süfrülmektedir.

«Türk tütünü» menşee adını ve «Ay-Yıldız» alâmetini yabancı piyasalarda yalnız tütünlerimize inhisar ettirdiğimiz takdirde, sürümleri için bu reklâmlara ihtiyacı olan firmalara daha çok Türk tütünü satmak imkânını elde edeceğimiz muhakkaktır.

«Türk tütünü» menşee adının ve «Ay - Yıldız» alâmetinin yabancı piyasalarda himayesi mevzuunda ithalâtçı memleket-

leri iki grupta mütalâa etmek faydalıdır: 1) Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere gibi Türk tütününü Virjinya tipi Amerikan tütüleriyle harman edip içen memleketler, 2) Almanya, Orta ve Şimal Avrupa ve Mısır gibi sırf Türk tipi tütünlere yapılmış harman içmeğe alışık memleketler.

Amerikan ve İngiliz müstehlikleri Virjinya ve Türk tütününü harmanına alışık olduğundan (1) bu memleketlerde «Turkish Blend» ibâresini istimâl edebilmeleri için Fabrikaları %100 Türk tütün kullamanyla icbar etmek faide değil belki de mazarrat tevliht edecektir. Kanâatımızca Amerika Birleşik Devletlerinde ve İngilterede mamullerine mühim miktarda Türk tütününü katan firmalara «Turkish Blend» veya «Turkish Cigarettes» ibâresini kullanmak hakkını tanımalıyız; aksi takdirde firmaları Türk tütününden büsbütün uzaklaştırmak tehlikesiyle karşılaşıyoruz.

Almanya, Merkezî ve Şimalî Avrupada ve Mısırdaki tütün müstehlikleri umumiyyetle sırf Türk tütününü tiplerinden mamul harman içmeğe alışıktır. «Türk tütünü» adının ve «Ay-Yıldız» m sui istimali de işte asıl bu piyasalarda mevzu bahisdir. Bu memleketlerde bir çok firmalar içine Türk tütününü katmadıkları veya pek az kattıkları halde Yunan, Bulgar, Japon ve diğer ülkeler tütünlere Türk tütünü namı altında satmaktadırlar. Adı geçen memleketlerdeki müstehliklerin sırf Türk tütünlerenden (Samsun, İzmir, Kocaeli ilâh..) mamul harmanı pek memnuniyyetle içecekleri şüphesizdir; çünkü bu harman hâlen içtikleri tütünden daha üstün olacaktır (2). Netekim Almanya ve İsviçrede bazı firmalar sırf Türk tütününden mamul sigaraları muvafakkiyyetle satmaktadırlar. Bahis mevzu memleketlerde «Türk Sigaraları» ibâresile « Ay-Yıldız » alâmetini

(1) İngiliz müstehlikler 1914 harbinden sonra sırf Virjinya tipi tütün harmanına alışmışlardır. İngilterede kullanılan «Imperial Blend» harmanında hakikî Virjinya ile takriben %20-30 nisbetinde İngiliz Dominion ve müstemlekelerinde yetiştirilen «Pseudo - Virginia» vardır. 1939 danberi siyasî - iktisadî anlaşmalar neticesi İngiltereye sattığımız tütünlere İngiliz müstehlikleri tekrar Virjinya - Türk harmanına meylettirilmek istenilmektedir.

(2) inhisarlar Umum Müdürülüğünün piyasamızda sattığı sigara ve tütünlere de muhtelif muhtakalarımızın mahsullerinden meydana getirilen harmanlardan yapılmaktadır. Samsun ve Bafra gibi isimler taşıyan sigara ve tütünlere de başka bölgeler (bilhassa Ege) tütünlere mevcuttur.

sırf Türk tütününden yapılmış sigaralara inhisar ettirsek sürümleri için bu ibâre ve işarete bağlı kalmağı arzu eden firmalara bugünkünden daha çok Türk tütünü satmağı imkân tahtına alırız. Fazla ısrar karşısında bazı firmaların «Türk tütünü» ibâresini terk etmeleri tehlikesi belirirse, bunlarla müzakereye girişip muayyen bir nisbette (meselâ o/o 60-80) Türk tütünü kullanmalarını sağlamamız da kanaâtimizce kabildir.

«Türk tütünü» mevrît (veya menşe) adının ve «Ay-Yıldız» işaretinin yabancı piyasalarda sui istimaline nihayet vermek için tarafımızdan şimdiye kadar devamlı ve esaslî bir mesai sarfedilmemiştir (1).

«Türk tütünü» ibâresi bir mevrît işareti ve «Ay-Yıldız» da bir ticaret alâmeti fârikası cüz'ü olmakla «Sinaî haklar» içindedirler. İhtira beratları, sinaî resim ve modeller, fabrika ve ticaret markaları, ticaret ünvanları, mahreç ve menşe işaretleri ve gayri kanunî rekabetin izalesine müteallik haklar «Sinaî haklar» (Sinaî mülkiyet) adı altında toplanmaktadır.

19 uncu asırda sanayi ve ticaretin hızlı gelişmesi neticesinde hemen her memlekette vazı kanun yukarıda sıraladığımız hakları sahiplerinin mülkiyeti olarak tanımış ve bu hakların himayesi için bir çok mevzuat meydana getirmiştir. Yine bilhassa 19 uncu asırda çok seri inkişaf gösteren beynelmilel ticaret, bahis mevzuu hakların yalnız hak sahibinin bulunduğu memlekette değil, aynı zamanda hak sahibini ticarî münasebetlerde bulunduğu memleketlerde de, yani mallarını sattığı piyasalarda da korunması lüzumunu ortaya koymuştur. Bu lüzumu idrak eden Devletler 20 Mart 1883 tarihinde Pariste imzaladıkları bir anlaşma ile «Sinaî mülkiyetin himayesine müteallik Paris ittihadı» nı meydana getirmişlerdir. Bundan sonra 14 Nisan 1891 tarihinde Madritte (Fabrika ve Ticaret markalarının beynelmilel tescili) ve (sahte mevrît işaretinin men ve tecziyesi) hakkında iki anlaşma daha imzalanmıştır.

«Mevzu itibarile Madrit anlaşmaları Paris anlaşmasına da-

(1) Bir müddet evvel, Suriye Rejisinin Inhisarlar idareminin mamulâtı isimlerini (Jockey Club, Bosphore gibi) kullanmağa devam etmesine mani olunmak istenmiş fakat neticede muvaffak olunamamıştır.

yanmaktadır. Paris mukavelesini esas ve Madrid anlaşmaları tali maliyettedir. Esas mukaveleye iştirak etmeyen Devletler tali anlaşmalara dahil olamazlar. Madrid anlaşmalarında, Paris ittifadı mukavelesinin bazı hükümleri daha geniş bir tarzda tanzim edilmiştir. Paris ve Madrid anlaşmaları bilâhara Brüksel (1900), Vaşington (1911), Lahey (1925) ve Londra (1934) itilâfları ile bazı tâdillere uğramıştır. Revizyon Kongrelerinde ittifak edilen kararlar neticesinde mühteva itibarile esas hükümlerin kısmı azamı ipka edilmiş ise de münferit maddelerin sevk ve ifade tarzlarında, haricî şekillerinde yapılan tâdilâtı itilâfnamelerin ilk şekline iştirak eden bütün Devletler tasdik etmiş olmadıklarından Paris mukavelesine ve Madrid itilâfnamesinin beş muhtelif şekli, keza sahte mevrit işaretlemlerinin men ve tevziyesi hakkında Madrid itilâfnamesinin dört muhtelif şekli mevcuttur. Ekseri Devletler ve bunlar meyaumda Türkiye mukavelelerinin La Haye de tesbit edilen şeklini tasdik etmişlerdir. Fakat bazı Devletler arasında, Londrada tesbit edilen mukavele şekli mer'idir» (1). Yukarıda da işaret edildiği gibi Türkiyeye 24 Temmuz 1923 tarihli Lausanne Sulh muahedenamesinin 5 numaralı merbutu bulunan Ticaret mukavelesininin 14 üncü maddesi muâbince Paris ve Madrid mukavelelerine iştirak etmeği taahhüt etmiştir.

Memleketimiz 10 Teşrinî evvel 1925 tarihinde adı geçen itilâflara iltihak etmiş ve bu tarihten itibaren mukaveleler memleketimiz için de meriyet kesbetmiştir. Türkiyede 15 Mayıs 1930 tarihinde (Sinaî mülkiyetin himayesine dair 20 Mart 1883 tarihli Paris İttihadı) na iltihak edildigine dair bir kanun neşredilmiştir. Bu kanunun birinci maddesine göre :

«A — Hükümetçe 15 Teşrinî evvel 1925 tarihinde iltihak edilerek bu tarihten itibaren memleketimiz hakkında meriyet ikûtisap etmiş olan (Sinaî mülkiyetin himayesi için bir ittifak teşkilî) hakkındaki 20. Mart 1883 tarihli Paris mukavelesine (Fabrika ve Ticaret markalarının beynelmilel tescili) hak-

(1) Bak. Prof. Dr. E. Hirsch : «Sinaî mülkiyetin himayesine dair beynelmilel itilâfnamelerin Türk mevzuatına icra ettikleri tesirler» (Rektör Prof. Cemil Bilsel'e armağan 1939 içinde) S. 177.

kindaki 14 Nisan 1891 tarihli Madrid itilafnamesinin 6 Teşrinisani 1925 tarihli La Haye tadilatına,

B — (Sahte mevrit işaretinin men ve tecziyesi hakkında) 14 Nisan 1891 tarihli Madrid itilafnamesinin keza 6 Teşrinisani 1925 tarihli La Haye tadilatına.

Tablo (s. 91)

Devletler	Paris Mukavele- namesinin		Mevrit işaretlerine dair Madrid itilaf namesinin		Tescile Mütcellik Madrid itilafname sinin	
	Şekli	Mebdei meriyeti	Şekli	Mebdei meriyeti	Şekli	Mebdei meriyeti
Türkiye	La Haye	21,8.30	La Haye	21. 8.30	La Haye	21. 8.30
Almanya	London	1,8.38	London	1. 8.38	London	1. 8.38
Avustralya	La Haye	12,2.33				
Belçika	La Haye	27,7.29			La Haye	27. 7.29
Birleşik Amerika	London	1,8.38				
Brezilya	La Haye	26,10.29	La Haye	26.10.29		
Bulgaristan	Vaşington	13. 6.21				
Çekoslovakya	La Haye	3. 3.33	La Haye	3. 3.33	La Haye	3. 3.33
Danimarka	London	1. 8.38				
Dantzig	Vaşington	21,11.21	La Haye	29,10.30	Vaşington	20. 3.23
Damioika	"	1. 6.13				
Estonya	"	12. 2.24				
Fas	La Haye	20,10.30	La Haye	20,10.30	La Haye	20,10.30
Felemenk	"	1. 6.28			"	1. 6.28
Finlândiya	Vaşington	20. 9.21				
Fransa	La Haye	1. 6.28	La Haye	20,10.30	La Haye	20,10.30
İngiltere	London	1. 8.38				
İrlanda	Vaşington	4,12.25	Vaşington	4,12.25		
İspanya	La Haye	1. 6.28	La Haye	1. 6.28	La Haye	1. 6.28
İsveç	"	1. 7.34	"	1. 1.34		
İsviçre	"	15. 6.29	"	1. 6.28	La Haye	1. 6.28
İtalya	"	1. 6.28	"	"	"	1. 6.28
Japonya	London	1. 8.38				
Kanada	La Haye	1. 9.23				
Küba	Vaşington	17,11.04	Vaşington	1. 1.05		
Lehistan	La Haye	22,11.31	La Haye	10,12.28		
Letonya	Vaşington	20. 8.35				
Liechtenstein	La Haye	14. 7.33	La Haye	14. 7.33	La Haye	14. 7.33
Lükaemburg	Vaşington	30. 6.22			Vaşington	1. 9.24
Macaristan	La Haye	16. 5.29	La Haye	15. 6.34	La Haye	16. 5.29
Meksika	"	16. 1.30			"	16. 1.30
Yeni Zelanda	"	29. 7.31	"	10. 1.33		
Norveç	London	1. 8.39				
Portekiz	La Haye	17. 9.28	La Haye	13. 5.31	La Haye	13. 5.31
Romanya	Vaşington	6,10.20			Vaşington	6,10.20
Suriye	La Haye	17,11.30	La Haye	1. 9.24		
Tanca	"	6. 3.36	"	6. 3.36	La Haye	6. 3.36
Tunus	"	20,10.30	"	20,10.30		
Yugoslavya	"	29,10.28			"	29,10.28
Yunanistan	Vaşington	2,10.29				

Bu mukavele ve itilâfnamelerle tadilâtında yazılı şekiller dairesinde iltihaka Hükümet mezundur» (1). Verdiğimiz izahlardan anlaşılacağı gibi sınaî mülkiyetin beynelmilel himayesine dair biri esasî ikisi tali üç anlaşma mevcuttur : Paris ve Madritte meydana getirilen mukaveleler. Bilâhare bu mukaveleler tarih sırasile ; Brüksel, Vasington, Lâhey ve Londrada şekil itibarile bazı tadillere uğramıştır. Türkiye Londra tadillerine henüz iştirak etmemiş bulunduğundan bahis mevzuu mukavelelerin halen La Haye şekillerine bağlıdır. La Haye tadilâtına iştirak edip te bilâhara Londra tadilâtına da dahil olan Devletlerle Türkiye arasında bugünü La Haye şekli meridir. Lausanne muahedesi ahkâmında ve 1925 ve 1930 tarihli kanunlarımızda Türkiye'nin La Haye den evvelki Brüksel ve Vasington tadillerine iştirak ettiğine dair sarîh bir kayıt yoktur. Bu cihetle halen yalnız Vasington şekline bağlı kalmış adedi mah'dut bir kaç devletle Türkiye arasında hangi şeklin mer'i olacağı hususu açık bir surette malûm değildir. Muhtelif Devletlerde bugünü Paris ve Madrid mukavelelerinin hangi şekillerinin cari olduğunu gösterir bir tabloyu (s. 89) burada kaydetmeği faydalı buluyoruz (2) :

Tabloda görüldüğü gibi tütünlerimiz için mahreç teşkil eden ve piyasalarında «Türk Tütünü» ve «Ay-Yıldız» sınaî mülkiyetimizin himayesi mevzubahs olacak memleketlerin he-men hepsi La Haye tadilâtına iştirak etmişlerdir (3).

Filvaki Londra tadilâtına iştirak edenler, vaktile La Haye mukavenamesine de imza koymuş olduklarından kendilerile aramızda elyevm La Haye mukavenamesi meridir. Tütün müşterilerimiz içinde yalnız Finlândiya hâlâ Vasington şekline bağlıdır. Sarîh kayıt bulunmadığı için Vasington tadilâtına iştirakimiz hususu şüpheli olsa bile hem Finlândiya ve hem de Türkiye, Paris ve Madrid mukavenamelerine iştirak etmiş bulduklarından Finlândiyada da sınaî mülkiyetimizin himayesi için tarafımızdan vuku bulacak teşebbüslere yol açıktır.

1925 te La Haye' de tadilâta uğrayan Paris ve Madrid itilâfnameleri sınaî mülkiyetin ve mevrit işaretlerinin itilâfna-

(1) Prof. E. Hirsch: zikredilmiş etüd S. 175-176.

(2) Prof. E. Hirsch: adı geçen etüd S. 178.

(3) La Haye itilâfnameleri metinleri için Sicilli Kayvanin Cilt 6, s. 176 ve devamına müracaat lâzımdır.

meleri imza eden Devletler hudutları içinde mütekabilen himaye edilmelerini tazammun eden bazı kolaylıkları ihtiva etmektedir. Alâmeti farika ve emsâli sınaî mülkiyetin tes-cili, süratle tanıtılması ve kolaylıkta himayesi için Bern şehriade İsviçre Konfederasyonunun yüksek himayesi altında beynelmilel bir büro kurulmuştur. İtilâfnamenin akid Devletlere bahşettiği başlıca menfaat şudur : Devletler Sınaî mülkiyet ve mevrut adları sahasında gayri kanunî rekabet hususunda kanun ve nizamnamelerle tab'alara bahşettiklerâ ve edecekleri hukuku, aynen akid Devletler tabalarına da bahşetmeği tekeffül etmektedirler.

İtilâfnamelerin esas prensibi bu tez olmakla beraber akid Devletler, tabaları için mütekabilen munzam bazı suhuletler de derpiş etmişlerdir.

«Ay-Yıldız» alâmetile «Türk tütünü» mevrut adını yabancı piyasalarda sırf Türk tütününe inhisar ettirmek için kamaatimizce şu yolu takip etmek icap edecektir :

A — «Ay - Yıldız» ın sui istimaline karşı alınacak tedbirler :

Hemen her Devletin alâmeti farika kanun ve nizamnamelerinde şöyle bir kayda tesadüf olunmaktadır : Devlet Kudret ve hakimiyetini gösteren işaretler «Arma ve bayrak gibi», unvanlar ve memuriyet sınıf ve rütbelerine delâlet eden alâmetler, alâmeti farika ittihaz edilemezler. Bunlar bir alâmeti farikanın ancak bir cüz'ü olarak kullanılabilir (1). Fakat yine muhtelif alâmeti farika nizamnameleri Devletlerin, kendi isletmelerine (hattâ arzu ettikleri hususî işletmelere) Devlet armasını alâmeti farika olarak kullanma hakkını verebileceğini kabul etmektedir (2). Şu halde yapılacak iş, inhisarlar Umum

(1) Bu hususta Türk ticaret Kanununda da sarih hükümler vardır.

(2) Alman « Gesetz zum Schutze der Warenzeichen » von 12. Mai. 1894 (WZG) in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. Dezember. 1923 R G B L, 11,445 «adli ve tarihli kanununda dördüncü kısımda bu hususta sarahat vardır. Bu kısmın 2. paragrafında şu kayıt: «Welche Staatswappen oder sonstige staatliche Hoheitszeichen oder Wappen eines inländischen Gemeinde - oder weiteren Kommunalverbandes enthalten...» vardır. Fakat 3. paragraftaki şu kayıt hükmü kısmen tâdil etmektedir. «Die Vorschrift der Nr. 2 findet keine Anwendung, wenn der Anmelder befugt ist, das Wappen oder Hoheitszeichen in dem Warenzeichen zu führen...»

Müdürlüğümüzün Devletten, armayı mamulâtında kullanmak müsadelerini resmen istihsal ettikten sonra Türk bayrağın veya yalnız Ay-Yıldızî alâmeti farikasının hem tamamı ve hem de cüz'ü halinde Bern'deki beynelmilel büroya sınaî mülk olarak tescil ettirmesidir. Bu suretle yabancı piyasalarda Türk bayrağı ve Ay yıldız yalnız İnhisarlar Idaremizin veya bu Idarenin yabancı memleketlerdeki mümessillerinin mamulâ - tına hasredilmiş olur (1). Bundan başka inhisarlar idarenizin bilcümle sigara ve tütün adlarını da (Yenice, Bafra, Boğaziçi, ilâh...) aiâmeti farikanın cüzüleri olarak teşçil ettirmesi icap eder. Bundan başka aynı teşçil muamelesini alâmeti hi - maye etmek istediğimiz memleketlerde bu işle tavzif eden müesseselerde de yaptırarak muvafık olur.

Teşçil yapıldıktan sonra müseccel aiâmeti farikaların sui - istimali halinde gerekli prosedür takip edilerek bahis mevzuu alâmetleri haksız yere kullanan firmalar hakkında vazifedar merciden :

- a — Men'i istimal
- b — Zarar ve ziyan tediyesi
- c — Cezai hükümler

talep etmek icap eder.

B — «Türk tütününü», «Türk tütününden imal olunmuştur» şekliindeki mevrit adının sui istimaline karşı alınacak tedbirler :

Her memleketin ilgili kanun ve nizamnameleri sahte mevrit ad ve işaretlerinin men ve tecziyesini müstelzimidir. Evvelce zikrettiğimiz Paris ve Madrid itilâflarile bu itilâfna - melerde bilâhara yapılan tadilât sahte mevrit (veya men - şe) ad ve işaretlerinin süratle tecziyesi için hususî ahkâmı hâvîdir. Yabancı tütünlerden imal ettikleri sigaralarda «Türk tütününü» veya mümasil ibâreleri kullanan firmalar hakkında her memlekette salâhiyetli merciden :

(1) İnhisarlar Idaremizin İsviçredeki mümessili Türk tütünleriyle Vevey fabrikasında imal ettiği sigaraların ambalâjın - da Türk havradını ve İnhisarlar idaremizin sigara adlarını

- a — Men'i istimal
  - b — Zarar ve ziyan
  - c — Cezaî hükümler
- taleb etmek icab eder (1).

(1) «Ay Yıldız» alâmetinin ve «Türk tütünü» mevrut adının yabancı piyasalarda himayesi için Paris ve Madrid anlaşmaları ve bunların La Haye tadilatı hükümlerine dayanılacak ve bundan başka himayesi talep olunacak memleketlerin kanununa da iltica edilecektir. Misal olarak Almanya, Fransa, İngiltere ve İsviçrenin bu hususla ilgili kanunlarını zikrediyoruz:

Almanya'da : Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb (Uni. W. G.) 7. Juni. 1909 R. G. Bl. 449

M. U. W. 26/143 ve B. G. B, 1004.

Gesetz zum Schutze der Warenzeichen vom 12. Mai. 1894 (WZG) in der Fassung der Bekanntmachung vom 7. Dezember. 1923.

Fransada :

Loi sur les marques de fabrique et de commerce du 23 Juin 1857, modifiée par la loi du 3 Mai 1890.

Medenî kanun ve ticaret kanununun alâkadâr hükümleri.

İngilterede :

Trade marks Act. 1905, 1914, 1919, Merchandise marks Act. 1926.

İsviçrede :

Schweizerisches Bundesgesetz betreffend Schutz der Fabrik- und Handelsmarken u.s.w. vom 26. Sept. 1856).

BİBLİYOGRAFYA

Ernst E. Hirsch : Fikrî Say, 2 cilt İstanbul 1942/43.

Ernst E. Hirsch : Sinaî mülkiyetin himayesine dair beynelmilel itilâfnamelerin Türk mevzuatına icra ettikleri tesirler. (Rektör Prof. Cemil Bilsel'e Armağan, İstanbul 1939 içinde s. 175-206).

Ernst E. Hirsch : Ticaret hukuku, 2 cilt. İstanbul 1936.

Alexander Katz : Das Patent-und Markenrecht aller Kultur-laender. 1934/35.

Derenberg : Warenzeichen und Wettbewerb in den Vereinigten Staaten von Amerika 1931.

Ulmer : Warenzeichen und unlauterer Wettbewerb. 1929.

Cornu : De la protection des marques de fabrique et de commerce 1932.

Baumbach : Kommentar des Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb.

R. Uhry : La production et le marché des Tabacs Turcs, Paris 1937 (Conférence au centre Franco-Turc).

Refil Şükrü Suvla : Dünyada ve Türkiyede Tütün meselesi (Samsun Üniversite Haftası 1943) içinde. İstanbul 1944.

Inhisarlar Umum Müdürlüğünün tütün hakkındaki muhtelif neşriyatı.

Sinaî mülkiyetin himayesine dair Paris ve Madrid itilâfnameleri ve La Haye tadilâtı metinleri (Sicilli kavanin).

Mevzu ile ilgili Türk ve yabancı kanun metinleri.

Millî ve Beynelmilel dış ticaret istatistikleri.